

ΕΠΙΛΟΓΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ (7ος – 12^{ος} αι.)

ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ:

- H. Hunger, *Βυζαντινή Λογοτεχνία* (ελλ. μτφρ.), Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, τ. Α΄, Αθήνα 1987, Β΄ Αθήνα 1992, Γ΄, Αθήνα 1994.
- H.-G. Beck, *Ιστορία της Βυζαντινής Δημόδου Λογοτεχνίας*, ελλ. μτφρ. Νίκη Eideneier, Αθήνα 1993 [= *Geschichte der byzantinischen Volksliteratur*, München 1971].
- Απ. Καρπόζηλος, *Βυζαντινοί Ιστορικοί και χρονογράφοι*, 3 τόμοι, Αθήνα 1997, 2002, 2009.
- Ι. Καραγιαννόπουλος, *Πηγαί της βυζαντινής ιστορίας*, Θεσσαλονίκη 1978.

ΓΕΝΙΚΑ ΕΡΓΑ:

- Άμαντος Κ., *Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους*, τ. 2, Αθήνα 1936, 1957.
- Angold M., *Βυζάντιο. Η γέφυρα από την αρχαιότητα στο Μεσαίωνα*, Αθήνα 2003 (εκδόσεις Λιβάνη). [=Angold M., *Byzantium: the Bridge from Antiquity to the Middle Ages*, London: Phoenix 2002.].
- Angold M., *Η Βυζαντινή αυτοκρατορία από το 1025 έως το 1204. Μια πολιτική ιστορία.*, μτφρ. Ε. Καργιανιώτη, Αθήνα 1997. [=Angold M., *The Byzantine Empire, 1025-1204: a Political History*, New York 1997].
- N. H. Baynes – H. St. L. B. Moss, *Βυζάντιο: Εισαγωγή στο Βυζαντινό Πολιτισμό*, μτφρ. Δ. Σακκάς, Αθήνα 1981 [=Byzantium. *An Introduction to East Roman Civilization*, Oxford 1948]
- H.-G. Beck, *Η βυζαντινή χιλιετία*, (ελλ. μετάφρ. Δημ. Κούρτοβικ), Αθήνα 1992 [= *Das byzantinische Jahrtausend*, München 1978]
- *Ο Βυζαντινός κόσμος*, τ. Α΄, *Η Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία (324-641)*, εκδ. Morrisson C. et al., Αθήνα 2007 (εκδόσεις Πόλις) [= *Le monde byzantin, I: L'Empire*

- romain d'Orient (330-641)*, Paris 2004], τ. Β', *Η Βυζαντινή Αυτοκρατορία (641-1204)*, εκδ. J.-Cl. Cheynet et al., ελληνική μετάφραση: Αναστασία Καραστάθη, Αθήνα 2011 [= *Le monde byzantin, II: L'Empire Byzantin (641-1204)*, Paris 2006].
- *Byzantium in the Ninth Century: Dead or Alive?*, *Papers from the Thirtieth Spring Symposium of Byzantine Studies, Birmingham, March 1996* [Society for the Promotion of Byzantine Studies, Publications 5], εκδ. L. Brubaker, Aldershot / Brookfield / Singapore / Sidney 1998.
 - *(The) Cambridge Medieval History*, μτφρ. Ντουντού Σαούλ, *Η Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*, τ. 1-2, Αθήνα 1979 (εκδόσεις Μέλισσα). [=The Byzantine Empire, ed. Joan M. Hussey, στο *Cambridge Medieval History*, vol 1-2, Cambridge 1966-1967].
 - Chalandon F., *Les Comnène. Études sur l' empire byzantin au XIe et XIIe siècles*, I, *Essai sur le règne d' Alexis Ier Comnène (1081-1118)*, Paris 1900, II, *Jean II Comnène (1118-1143) et Manuel I Comnène (1143-1180)*, Paris 1912 [= 1949].
 - Χριστοφιλοπούλου Αικατερίνη, *Βυζαντινή Ιστορία* , 4 τόμοι, Θεσσαλονίκη 1992, 1993, 1997, 2001 (εκδόσεις Βάνιας).
 - Αικατερίνη Χριστοφιλοπούλου, *Το πολίτευμα και οι θεσμοί της βυζαντινής αυτοκρατορίας, 324-1204*, Αθήνα 2004
 - *(Η) Επικοινωνία στο Βυζάντιο, Πρακτικά Β' Διεθνούς Συμποσίου, Αθήνα 4-6 Οκτωβρίου 1993*, Αθήνα 1993 (εκδόσεις Κ.Β.Ε. / Ε.Ι.Ε.)
 - Guillou A., *Ο βυζαντινός πολιτισμός*, Αθήνα 1998 (εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα). [=Guillou A., *La Civilisation Byzantine*, Paris 1974]
 - *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, τ. Η', Θ', Αθήνα 1978, 1979 (Εκδοτική Αθηνών)
 - Holmes Catherine., *Basil II and the governance of empire (976-1025)* [Oxford Studies in Byzantium], Oxford 2005
 - Καραγιαννόπουλος Ι., *Το βυζαντινό κράτος*, τ. Α'-Β', Αθήνα 1983, 1984 (εκδόσεις Βάνιας).
 - Kazhdan A.P. - Epstein A. W., *Αλλαγές στο βυζαντινό πολιτισμό κατά τον 11^ο και 12^ο αιώνα*, Αθήνα 1997 (εκδόσεις ΜΙΕΤ). [=Kazhdan A.P. - Epstein A. W., *Change in Byzantine Culture in the eleventh and twelfth centuries*, London 1985].

- Κόλιας Τ. Γ., *Νικηφόρος Β΄ Φωκάς (963 – 969). Ο στρατηγός αυτοκράτωρ και το μεταρρυθμιστικό του έργο*, Αθήνα 1993 [Βυζαντινές Μονογραφίες, 12], Αθήνα 1993 (εκδ. Στ. Βασιλόπουλος).
- Laiou Angeliki-Maguire H., *Byzantium, A World Civilization*, Washington 1992.
- Laiou Angeliki-Cécile Morrisson, *Η βυζαντινή οικονομία*, μτφρ. Δ. Κυρίτσης, Αθήνα 2011 [= *The Byzantine economy*, Cambridge 2007].
- C. Mango, *Βυζάντιο. Η αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης*, ελλ. μτφρ. Δ. Τσουγκαράκης, Αθήνα 1988 [= *Byzantium. The empire of New Rome*, London 1980]
- C. Mango, *Ιστορία του Βυζαντίου*, επιμ. C. Mango, μτφρ. Όλγα Καραγιώργου, επιμ. ελλ. έκδ. Γιασμίνια Μουσειδου, Αθήνα 2006 [= *The Oxford History of Byzantium*, Oxford 2002]
- Niavis P., *The reign of the Byzantine emperor Nicephorus I (A.D. 802 – 811)* [Ιστορικές Μονογραφίες, 3], Athens 1987.
- Obolensky D., *Η βυζαντινή Κοινοπολιτεία, Η Ανατολική Ευρώπη*, μτφρ. Γ. Τσεβρεμέ, τ. Α΄-Β΄, Θεσσαλονίκη 1991 (εκδόσεις Βάνιας).
- *Οικονομική ιστορία του Βυζαντίου: από τον 7^ο έως τον 15^ο αιώνα*, Λαΐου Α. (εκδ.), 3τ., Αθήνα 2006. [= *The Economic History of Byzantium: from the Seventh through the Fifteenth century*, Laiou A. (ed.), Washington D.C. 2002].
- Ostrogorsky G., *Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους*, τ. Α΄-Γ΄, μτφρ. Ι. Παναγόπουλου, Αθήνα 1978-1981 (εκδόσεις Στ. Βασιλόπουλου).
- *(Οι) Σκοτεινοί αιώνες του Βυζαντίου (7^{ος} – 9^{ος} αι.)* [Κ.Β.Ε. / Ε.Ι.Ε., Διεθνή Συμπόσια, 4], Αθήνα 2001.
- Schlumberger G., *Η βυζαντινή εποποιία κατά τα τέλη της Ι΄ εκατονταετηρίδος: Νικηφόρος Φωκάς, Ιωάννης Τσιμισκής, Βασίλειος Β΄, Αι πορφυρογέννητοι Ζωή και Θεοδώρα*, τ. 1-4, (Ανατύπωση) Αθήνα 1977 (εκδόσεις Γρηγοριάδης).
- Tougher S., *The reign of Leo VI (886 – 912)*, Leiden / New York / Köln 1997.
- Τσουγκαράκης Δ., *Η βυζαντινή Κρήτη*, Κρήτη 1990 [= Tsougarakis D., *Byzantine Crete from the 5th century to the Venetian conquest* (Historical Monographs, 4), Athens 1988 (εκδόσεις Στ. Βασιλόπουλος)].
- Ζακυθηνός Δ., *Βυζαντινή Ιστορία 324 – 1071*, Αθήνα 1977.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ – ΚΡΑΤΟΣ – ΚΟΙΝΩΝΙΑ – ΕΚΚΛΗΣΙΑ:

- Bryer A. - Herrin Judith., *Iconoclasm, Papers given at the 9th spring symposium of Byzantine studies*, Birmingham 1977.
- Cameron A., *Circus Factions*, Oxford 1976.
- Dölger F., «Die “Familie der Könige” in Mittelalter», στο: ο ίδιος, *Byzanz und die europäische Staatenwelt*, Ettal 1953.
- Dölger F., «Die Kaiserurkunde der Byzantiner als Ausdruck ihrer politischen Anschauungen», στο: ο ίδιος, *Byzanz und die europäische Staatenwelt*, Ettal 1953.
- *Das byzantinische Herrscherbild*, εκδ. H. Hunger [Wege der Forschung, 341], Darmstadt 1975.
- Dvornik F., *Early Christian and Byzantine Political Philosophy* [Dumbarton Oaks Studies, 9/II], Washington 1996.
- *Εγκλημα και τιμωρία στο Βυζάντιο*, εκδ. Σπ. Τρωϊάνος [Ίδρυμα Γουλανδρή -Χορν], Αθήνα 1997.
- Γλύκατζη-Αρβελέρ Ελένη., *Η πολιτική ιδεολογία της βυζαντινής αυτοκρατορίας*, μτφ. Δρακόπουλος Τ., εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 1977 [= *L'idéologie politique de l'empire byzantine*, Paris 1975].
- Hussey Joan, *The Orthodox Church in the Byzantine Empire*, Oxford 1986.
- Herrin Judith, *Γυναίκες στην πορφύρα. Ηγεμόνες του μεσαιωνικού Βυζαντίου*, Αθήνα 2002 (εκδόσεις Ωκεανίδα) [= *Women in purple: three Byzantine empresses*, London 2001].
- James L., *Women, Men and Eunuchs. Gender in Byzantium*, London / New York 1997.
- *(Η) Καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο, Τομές και συνέχειες στην ελληνιστική και ρωμαϊκή παράδοση*, Αθήνα 1989 (έκδοτης ΚΒΕ/ΕΙΕ).
- Καραγιαννόπουλος Ι., *Η πολιτική θεωρία των Βυζαντινών*, Θεσσαλονίκη 1988.
- Κόλιας Γ. Τ., *Εκκλησία και αυτοκράτωρ εις το Βυζάντιον*, Αθήνα 1959.
- Νικολάου Κ., *Η θέση της γυναίκας στη βυζαντινή κοινωνία* [Ίδρυμα Γουλανδρή - Χορν], Αθήνα 1993.

- (Οι) Περιθωριακοί στο Βυζάντιο, Πρακτικά Ημερίδας [Ίδρυμα Γουλανδρή -Χορν], Αθήνα 1993.
- Πλωρίτης Μ., *Το θέατρο στο Βυζάντιο*, Αθήνα 1999 (εκδόσεις Καστανιώτη).
- Runciman St., *Η βυζαντινή θεοκρατία*, Αθήνα 1982 [= *The Byzantine Theocracy*, Cambridge 1977].
- *L' uomo bizantino*, εκδ. G. Cavallo, Bari 1992 [αγγλ. μετάφραση: *The Byzantines*, Chicago 1997].

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΚΑΙ ΟΙ ΞΕΝΟΙ:

- Auty R. – Obolensky D., *An introduction to Russian History*, Cambridge 1976.
- Besevliev V., *Bulgarische Geschichte, Die protobulgarische Periode der bulgarischen Geschichte*, Amsterdam 1981.
- Brand C.M., *Byzantium confronts the West, 1180-1204*, Cambridge, Mass., 1992
- Browning R., *Byzantium and Bulgaria*, London 1975.
- Chalandon F., *Histoire de la domination normande en Italie et en Sicilie*, τ. I-II, Paris 1907.
- Davids A., *The empress Theophano. Byzantium and the West at the turn of the first Millenium*, Cambridge 1995.
- Der Nersessian S., *Études Byzantines et Arméniennes*, τ. I-II, Louvain 1973.
- Elisseeff N., *L' orient musulman au moyen âge, 622-1260*, Paris 1977.
- Fine J.V.A., *The early medieval Balkans*, Manchester 1983.
- Gay J., *L' Italie méridionale et l' empire byzantin*, τ. I-II, Tours 1904.
- Γιαννακόπουλος Κ., *Μεσαιωνικός Δυτικός Πολιτισμός και οι κόσμοι του Βυζαντίου και του Ισλάμ*, Θεσσαλονίκη 1993 (εκδόσεις Κυρομάνος). [= Geanakoplos D.J., *Medieval Western civilization and the Byzantine and Islamic worlds*, Lexington 1979].
- Grousset R., *Histoire de l' Arménie des origines à 1071*, Paris 1984.
- Holt P.M.-Lampton Ann K.S-Lewis B., *The Cambridge History of Islam*, I-II, Cambridge 1970.

- Κόλια-Δερμιτζάκη Αθηνά, *Συνάντηση Ανατολής και Δύσης στα εδάφη της Αυτοκρατορίας. Οι απόψεις των Βυζαντινών για τους Σταυροφόρους* [Υλικό, Φυσικό και Πνευματικό Περιβάλλον στον Βυζαντινό και Μεταβυζαντινό Κόσμο 5], Αθήνα 1996
- Konrad A.N., *Old Russia and Byzantium. The Byzantine and Oriental Origins of Russian Culture*, Stuttgart 1972.
- Κυριάκης Ε.Κ., *Βυζάντιο και Βούλγαροι (7^{ος} – 10^{ος} αι.). Συμβολή στην εξωτερική πολιτική του Βυζαντίου* [Ιστορικές Μονογραφίες, 13], Αθήνα 1993 (εκδόσεις Στ. Βασιλόπουλος).
- Laiou A. / Mottahedeh R. P., *The Crusades from the perspective of Byzantium and the Muslim world*, Washington 2001
- Μαλιγκούδη Γιάννα, *Ιστορία της Ρωσίας*, τ. 1., Αθήνα 1992.
- Moravcsik G., *Byzantium and the Magyars*, Amsterdam 1970.
- Μωϋσείδου Γιασμίνα, *Το Βυζάντιο και οι βόρειοι γείτονές του τον 10^ο αιώνα*, Αθήνα 1995.
- Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου Μ., *Οι βαλκανικοί λαοί κατά τους μέσους χρόνους*, Θεσσαλονίκη 1992.
- Rice T.T., *The Seldjuks in Asia Minor*, London 1961.
- Runciman St., *A history of the first Bulgarian Empire*, London 1930.
- Runciman St., *Byzantium and the Crusades*, στό: *The Meeting of two Worlds, Cultural Exchange between East and West during the Period of the Crusades*, εκδ. Vladimir Goss, [Studies in Medieval Culture, 21], Michigan 1986, 15-22
- Shaban M.A., *Islamic History, A new interpretation*, I-II, Cambridge 1976.
- Stephenson P., *Byzantium's Balkan Frontier. A Political Study of the Northern Balkans, 900-1204*, Cambridge 2000.
- *Η Τέταρτη Σταυροφορία*, επιμ. Ν. Μοσχονάς [Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών, Το Βυζάντιο Σήμερα 5], Αθήνα 2008
- Toynbee A., *Constantine Porphyrogenitus and his World*, London 1973.
- Vasiliev A.A., *Byzance et les Arabes*, τ. 1-3, Bruxelles 1935 – 1968.

- Βρυώνης Σπ., *Η παρακμή του μεσαιωνικού ελληνισμού στη Μικρά Ασία και η διαδικασία εξισλαμισμού (11^{ος} – 15^{ος} αιώνας)*, Αθήνα 1996 (εκδόσεις ΜΙΕΤ). [= Vryonis Sp., *The decline of medieval Hellenism in Asia Minor and the process of Islamization from the eleventh through the fifteenth century*, Berkeley 1971].

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

- *Byzantine Diplomacy*, ed. J. Shepard-S. Franklin, Aldershot 1992
- *Διπλωματία και πολιτική. Ιστορική προσέγγιση*, επιμ. Σοφία Πατούρα-Σπανού [Επιστήμης Κοινωνία/Ε.Ι.Ε.], Αθήνα 2005
- Ζ. Ουνταλτσόβα-Γ. Λιτάβριν-Ν. Μεντβέντιεφ, *Βυζαντινή Διπλωματία*, ελλ. μτφρ. Παναγιώτα Ματέρη-Β. Πατέρης, Αθήνα 1995.
- Χρήστου Ε., *Έργα και ημέρες δυτικών απεσταλμένων στην Κωνσταντινούπολη (από την εποχή της εικονομαχίας ως το Σχίσμα, 726 – 1054)* [Ίδρυμα Γουλανδρή – Χορν], Αθήνα 2000.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

- Harvey, *Economic Expansion in the Byzantine Empire 900-1200*, Cambridge 1989 (ελλ. μτφρ. Ελένη Σταμπόγλη, Οικονομική ανάπτυξη στο Βυζάνιο 900-1200, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1997)
- Αγγελική Λαΐου (εκδ.), *Οικονομική Ιστορία του Βυζαντίου από τον 7ο έως τον 15ο αιώνα*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2006 [= *The economic history of Byzantium. From the seventh through the fifteenth century*, [Dumbarton Oaks Studies, 39], τ. I-III, Washington D.C. 2002

ΠΟΛΕΜΟΣ-ΔΙΚΑΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ-ΙΕΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

- J. Haldon, *Warfare, State and Society in the Byzantine World, 565-1204*, London 1999.
- J. Haldon, *Byzantine Warfare*, Aldershot, 2007.

- Tia M.Kolbaba, Fighting for Christianity. Holy War in the Byzantine Empire, *Hommage à la mémoire de G. Labarbe, Byzantion* 68/1 (1998) 194-221.
- Αθηνά Κόλια-Δερμιτζάκη, *Ο βυζαντινός «ιερός πόλεμος». Η έννοια και η προβολή του θρησκευτικού πολέμου στο Βυζάντιο* [Ιστορικές Μονογραφίες, 10], Αθήνα 2001.
- Laiou A.E., On Just War in Byzantium στο Langdon J./Reinert S.W. (εκδ.) *To Hellenikon. Studies in Honor of Speros Vryonis, Jr.*, New Rochelle 1993, 153-177.
- Μιχαηλίδης - Νουάρος Γ., 'Ο δίκαιος πόλεμος κατά τὰ Τακτικά τοῦ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, *Σύμμεικτα Σεφεριάδου*, Ἀθήναι 1961, 414-434.
- Noth A., *Heiliger Krieg und heiliger Kampf in Islam und Christentum* [Bonner Historische Studien, 28] , Bonn, 1966
- *Το εμπόλεμο Βυζάντιο (9^{ος}-12^{ος} αι.)* (Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών, Διεθνή Συμπόσια 4), Αθήνα 1997

ΠΑΙΔΕΙΑ

- Joan Hussey, *Church and Learning in the Byzantine Empire 867-1185*, London 1937.
- Hunger H., *Ο κόσμος του βυζαντινού βιβλίου. Γραφή και ανάγνωση στο Βυζάντιο* [επιμ. Τ. Κόλιας, μτφρ. Γ. Βασίλαρος], Αθήνα 1995
- P. Lemerle, *Ο πρώτος βυζαντινός ουμανισμός. Σημειώσεις και παρατηρήσεις για την εκπαίδευση και την παιδεία στο Βυζάντιο από τις αρχές ως τον 10ο αι.*, ελλ. μτφρ. Μαρία Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα, 1981 [= *Le premier humanisme byzantin. Notes et remarques sur enseignement et culture à Byzance des oriines au Xe siècle*, Paris 1974]
- P. Speck, *Die kaiserliche Universität von Konstantinopel*, München 1973.
- N.G. Wilson, *Οι Λόγιοι στο Βυζάντιο* (ελλ. μτφρ. Νικ. Κονομής), Αθήνα 1991

ΛΕΞΙΚΑ

1. ΛΕΞΙΚΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

- Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΣ, *Μέγα λεξικόν ὅλης τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης*, Ἀθῆναι 1964
- H.G. LIDDEL-R. SCOTT, *A Greek –English Lexicon*, Oxford ³1953 [ἑλλ. μτφρ. Ξ. Μόσχος, ἐκδ. Μ. Κωνσταντινίδης, Αθήνα 1934]
- E.A. SOPHOCLES, *Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods (from B.C. 146 to A.D. 1100*, I-II, Boston 1870 [=New York 1957]
- EMM. ΚΡΙΑΡΑΣ, *Λεξικό της Μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς Δημόδους Γραμματείας 1100-1669*, Α΄-ΙΓ΄, Θεσσαλονίκη 1969-1994
- CH. DU FRESNE DUCANGE, *Glossarium ad Scriptores Mediae et Infimae Graecitatis*, I-II, Lugduni 1688 [=1958]
- CH. DU FRESNE DUCANGE, *Glossarium ad Scriptores Mediae et Infimae Latinitatis*, Lugduni 1883-1887 [=1954], νεότερη ἐκδοση
- G.W.H. LAMPE, *A Patristic Greek Lexicon*, 1-5, Oxford 1961-65

2. ΛΕΞΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΚΑ

- *The Oxford Dictionary of Byzantium*, ἐκδ. Α. Kazhdan κ.ά., I-III, New York-Oxford 1991
- Nicol D., *Βιογραφικό Λεξικό της Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας*, ἑλλ. μτφρ. Ε. Rierres, Αθήνα 1993
- W. Buchwald – A. Hohlweg – O. Prinz, *Tusculum Lexikon griechischer und lateinischer Autoren des Altertums und des Mittelalters*, München ³1982
- *Prosopography of the Byzantine World*, www.pbw.kcl.ac.uk
- *Prosopographie der mittelbyzantinischen Zeit. Erste Abteilung (641-867)*, ἐκδ. R.-J. Lilie – Claudia Ludwig – Th. Pratsch - Ilse Rochow - B. Zielke, τ. 1-6, Berlin 1999-2002

3. ΛΕΞΙΚΑ ΕΙΔΟΛΟΓΙΚΑ

- *Lexikon des Mittelalters*, I-VI, München-Zürich 1977-1993 = *Dictionary of the Middle Ages*

- *Reallexikon für Byzantinistik*, Amsterdam 1968-
- *Reallexikon der Antike und Christentum*
- *Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et de Liturgie*, ed. F. Cabrol- H. Leclerq – J. Marrou, Paris 1907 κ.εξ.
- *Dictionnaire d'Histoire et de Géographie Ecclésiastique*
- *Lexikon für Theologie und Kirche*
- *Der kleine Pauly. Lexikon der Antike.*

4. ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΕΣ

- *Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια*
- *Encyclopédie de l' Islam = Encyclopedia of Islam*, ed. B. Lewis – C. Pellat – J. Schacht, I-IV, Leiden-London ²1954
- *Real-Encyclopädie der klassischen Altertumswissenschaft*, έκδ. A. Pauly – G. Wissowa – W. Kroll, Stuttgart 1894 κ. εξ.

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ:

CSHB : Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae

CFHB : Corpus Fontium Historiae Byzantinae

Κ.Β.Ε. / Ε.Ι.Ε.: Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών / Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών

Ι.Β.Ε. / Ε.Ι.Ε.: Ινστιτούτο Βυζαντινών Ερευνών / Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών

ΜΙΕΤ: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας